

АКАДЕМИЯИ ИЛМҲОИ КИШОВАРЗИИ ТОҶИКИСТОН

ИНСТИТУТИ ЧОРВОДОРӢ ВА ЧАРОГОҲ

Шуъбаи селекция ва технологияи гӯсфандпарварӣ

Тавсиянома

доир ба парвариш, хӯронидан ва нигохубинии
гӯсфандони зоти тоҷикӣ дар шароити хоҷагиҳои фермерию
зотпарварӣ

Д у ш а н б е – 2024

Тавсияҳо

**доир ба парвариш, хӯронидан ва нигоҳубинии
гӯсфандони зоти тоҷикӣ дар шароити хоҷагиҳои
фермерию зотпарварӣ**

**Дар дастури мазкур маълумоту маслиҳатҳои
зарурӣ доир ба парвариш, хӯронидан ва
нигоҳубинии гӯсфандони зоти тоҷикӣ
дар оғилхонаҳо, чаронидан ва наслгири
гирд оварда шудааст.**

Тартибдиҳандагон:

- Наботов С.Қ.** – н.и.к., мудири шуъбаи селекция ва
технологияи гӯсфандпарварӣ,
Раҷабов Н.А. – д.и.к., х.к.и., шуъбаи селекция ва
технологияи гӯсфандпарварӣ
Давлатов Х.Қ. – н.и.к., х.к.и., шуъбаи селекция ва
технологияи гӯсфандпарварӣ,
Отаева М. – н.и.к., х.п.и., шуъбаи селекция ва
технологияи гӯсфандпарварӣ

Муҳаррири техникӣ: Хоразмиёева С.С.

МУҚАДДИМА

Гӯсфандпарварӣ дар шароити ҷумхурӣ муносибтарин ва аз ҷиҳати иқтисодӣ афзалиятноктарин соҳаи ҷорводорӣ ба ҳисоб рафта, барои баланд бардоштани сатҳи некуаҳволии мардум, паст намудани сатҳи камбизоатии аҳоли, дар таъмини амнияти озуқаворӣ ва саноати коркард бо ашёи хом, аҳамияти калон дорад. Истеҳсоли гӯшту равған, пашм, пӯсти гӯсфандон ва маҳсулоти коркарди онҳо, инчунин ба фурӯшбарории барраву тӯхлиҳои хушзот, нисбат ба дигар намуди ҷорвои кишоварзӣ бештар манфиатнок мебошад.

Солҳои охир вазъи гӯсфандпарварӣ дар бисёр хоҷагиҳои ҷумхурӣ, ҷӣ дар хоҷагиҳои хусусӣ ва ҷӣ дар секторҳои ҷамъиятӣ беҳбудиро тақозо дорад. Бо сабаби дуруст ба роҳ намондани корҳои технологияи селекционӣ, дурагашавии бенизони байни зотҳо, асосан дар хоҷагиҳои деҳқонӣ аҳоли, паст шудани маҳсулнокии ҷорво мушоҳида карда мешавад ва ин дар истеҳсоли гӯшти гӯсфанд, равғани думба ва пашм, инъикос меёбад.

Барои рушди корҳои зотпарварӣ ва зиёд намудани истеҳсоли маҳсулоти ҷорводорӣ, ҳифзу нигоҳ доштани генофони зотҳои гӯсфандони дар ҷумхурӣ парваришбанда, баланд бардоштани сифату маҳсулнокии онҳо, ба вучуд овардани авлод, тип, шаҷара (линия) ва зоти нави гӯсфандон аҳамияти калони илмию амалӣ дорад.

Аз ин лиҳоз, зарурат пайдо мешавад, ки корҳои зотпарварӣ доир ба зиёд намудани саршумори ҷорвои хушзот, иқтидори маҳсулнокии зотҳои ҷорвои дар ҷумхурӣ парваришбанда, таҳия ва ҷорӣ намудани усулҳои самарабахши селекционӣ ва технологияҳои инноватсионӣ, бояд дар ҳамаи шаклҳои хоҷагидорӣ тақвият бахшида шаванд.

Парвариши бузу гӯсфандон дар хоҷагиҳои ҷумхурӣ яке аз манбаҳои даромади аҳоли, хусусан дар сатҳи хонаводаҳо (дар хоҷагиҳои наздиҳавлигӣ), фермаҳои оилавӣ ё хоҷагиҳои деҳқонӣ – фермерӣ ба ҳисоб меравад.

Аммо бо сабаби риоя нагардидани талаботҳои технологияи ҳозиразамона ва дигар бисёр омилҳо даромаднокии соҳа нисбатан паст мебошад.

Нисбати ҷорво ғамхорӣ зоҳир намудан, моҳирона ва диққаталабона рафтор намудани хоҷагиҳои ҷорводорӣ, на фақат ҷӯпон ва оилаи онро бо маводи ғизоӣ таъмин менамояд, балки аз насли гирифташуда ва фурӯши маҳсулоти бадастомада (гӯшт, равған, пӯст, пашм, насл) ба гирифтани даромади моддию иқтисодӣ соҳиб мегардад.

Маҳсулоте, ки аз ҳисоби ҷорвои хурди шохдор, гӯсфандон гирифта мешавад, гуногун мебошад. Аз гӯшти гӯсфанд ва равғани думбаю чарбуҳои аз дохили ҷорвои забҳшуда гирифта, мардум аз қадиммулайём барои тайёр намудани хӯроқиҳои бисёр ғизонок, баландсифату болаззат ва намудҳои гуногунро омӯхта буданд.

Ба ғайр аз маҳсулоти ғизоии баландсифат, аз гӯсфандон маҳсулоти хом, ба монанди пашм, пӯст ва тибит гирифта мешавад, ки аҳоли ба онҳо талаботи зиёд доранд. Инчунин, поруи гӯсфандон, ки дорои хусусиятҳои хоси биологӣ мебошанд, дар хоҷагиҳои кишоварзӣ (кишту кор ва ғайра) истифода бурда мешавад. Бинобар ин мардуми ҷумҳурӣ ба парвариши чорвои хурди шохдор, махусан гӯсфанд, рағбати калон доранд.

Айни замон нисбат ба дигар намудҳои чорвои кишоварзӣ, гӯсфандони зоти тоҷикӣ бо чунин хусусиятҳо - зудрасӣ, сермаҳсулӣ, устухонбандии мустаҳкам, ба шароити иқлими сахти баландкӯҳҳои ҷумҳурӣ хуб мутобиқ будан ва қобилияти тай намудани масофаҳои дуру дароз, фарқ мекунад.

Аз ин лиҳоз пешниҳод намудани дастури тавсияҳои зарурӣ доир ба тарзи парваришу нигоҳубин, ҷуфтikuнонии гӯсфандон, хушзотгардонӣ ва наслгириӣ хеле муфид мебошад.

Яке аз зотҳои дар ҷумҳурӣ парваришёбанда - ин гӯсфандони зоти тоҷикӣ мебошад. Ин зоти гӯсфандон ба иқлими маҳал ва шароити хӯронидани чарогоҳӣ мутобиқ гардида, дар чарогоҳҳои иқлимашон нимахушк дар баландии 500 метр аз сатҳи баҳр ва чарогоҳҳои баландкӯҳи тобистонаю тирамоҳии то 3500 метр аз сатҳи баҳр ба чаро бароварда, фарбеҳ гардонида мешаванд. Маҳз ҳамин чарогоҳҳо манбаи асосии таъмини хӯрокаи барои чорвои майда ба ҳисоб меравад.

Гӯсфандони зоти тоҷикӣ тӯли солҳои 1947-1963 дар хоҷагии таҷрибавии Даҳана-Киики Институти чорводорӣ офарида шудааст. Гӯсфандони зоти тоҷикӣ ба гурӯҳи гӯсфандони думбадори гӯшту рағфану пашмдеҳ, дохил мешаванд.

Барои офаридани ин зот, таҳти роҳбарии академик Алиев Ғулом Алиевич, муаллифони усули дурагакунии мураккабро истифода намуда,

аввалан, мешҳои зоти ғӯсфандони ҳисорӣ бо қўшқорҳои сарочинӣ ва минбаъд бо роҳи гузаронидани хуни дурағаҳои ғӯсфандони линколну ҳисорӣ, рӯёнида шуда ва аз соли 1963 ҳамчун зоти нав қабул шудааст, ки ин комёбии бузурги селекционӣ дар соҳаи чорводорӣи ҷумҳурӣ ба ҳисоб меравад.

. Наслҳои бадастомада дар худ хусусиятҳои ғўшту равшаннокии зоти ҳисорӣ, серпашмии сарочинӣ ва ҷиллонокии пашми зоти линколнро доро мебошанд. Ғӯсфандон сифатҳои хуби маҳсулнокии ғўшту равшан, пашми дарозу сафеди нимдағал дошта, ба шароити чарогоҳию айлокии нигоҳубини хеле мутобиқанд.

Доир ба парвариши ғӯсфандони зоти тоҷикӣ дар Тоҷикистон, тибқи фармони Вазорати кишоварзӣ ва ҳифзи табиати Ҷумҳурии Тоҷикистон №70 аз 13.05.2005 ғӯсфандони зоти тоҷикӣ дар ноҳияҳои Хуросон, Левакан, Рӯдакӣ, инчунин дар ноҳияҳои Истаравшан, Ғонҷӣ ва Б.Ғафурови вилояти Суғд ноҳиябандӣ шудааст.

Ғӯсфандони зоти тоҷикӣ аз рӯи аломатҳои тану тӯш ва зудрасии худ ба ғӯсфандони зоти ҳисорӣ монанди доранд: вазни зиндаи мешҳои калонсол 60-70 кг, қўшқорҳои наслдеҳ 100-110 кг., беҳтарини онҳо мутобиқан то 90 ва 150 кг-ро ташкил медиҳанд.

Вазни қўшқорбарраҳои навзод 5,0-5,5 кг, модабарраҳо 4,5-5,0 кг, дар синни 4,5-5,0-моҳагӣ мутаносибан 37-40 кг ва 35-37 кг., дар синни 18-моҳагӣ бошад – 68-73 ва 50-55 кг, вазни мешҳои болиғ 60-70 кг ва қўшқорҳо 100-110кг ва беҳтарини онҳо мутаносибан 90 ва 150 кг-ро ташкил медиҳанд.

Вазни рекордии мешҳои ғӯсфандони зоти тоҷикӣ 143 кг ва қўшқорҳои наслдеҳ бошад, 177 кг-ро ташкил медиҳад. Ин зоти ғӯсфандон зудрас ва боздиҳии хуби хӯроқӣ доранд. Баромади маҳсулоти ғўшту равшан 55 то 62%-ро ташкил медиҳад. Вазни миёнаи равшани думбаи ғӯсфандони калонсол 10-12 кг буда, дар ғӯсфандони хуб парваришкардашуда то 30-40 кг мерасад.

Миқдори пашми барраҳои 4,5-5,0-моҳа - 1,2-1,5 кг, миқдори пашми солонаи мешҳо дар синни 18-моҳагӣ – 2,9-3,5 кг, қўшқорҳои наслдеҳ бошад, 4,0-5,0 кг, мешҳо -2,5-2,8 кг буда, баромади нахи тоза 68-72%-ро ташкил медиҳад.

Пашми ин ғӯсфандон аз рӯи таркиби морфологӣ ва аз ҷиҳати ҷиллоноқӣ ва қавигии нахҳо дар саноати қолинбофӣ ва барои истехсоли рӯйпӯшҳои патдор, моҳути ғафси патдор (драп) ва дигар матоҳои пашмӣ ба таври васеъ истифода мешавад.

Барои дар парвариш ва нигоҳубинии чорво ба комёбиҳо сазовор шудан ба чорводорон зарур аст, ки маълумоти махсуси илмӣ зоотехникӣ, доир ба омӯхтани хусусиятҳои хоҷагию биологии чорво, хӯронидан, нигоҳубин,

хусусиятҳои хоси инкишофёбӣ ва афзоишёбии онҳоро дошта бошанд, дар он вақт аз ҳисоби зиёдшавии саршумор, маҳсулноки ва маҳсулоти истехсолшудаи чорво даромади хубро ба даст овардан мумкин аст.

Бинобар ин додани тавсияҳои зарурӣ оид ба тарзу услуби парвариш, ва нигоҳубинии гӯсфандон, чуфтикунонӣ, хушзотгардонӣ, тӯлгирӣ ва ғайраҳо хело муфид аст.

Интихоби гӯсфандон барои парвариш

Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон гӯсфандон бо як тартиби муайян нигоҳубин карда мешаванд, моҳҳои март - апрел дар оғилхонаҳо ва дар чарогоҳҳои баҳориву зимистона ва аз моҳи май то моҳи сентябр чорво ба чарогоҳҳои тобистонаи баландкӯҳҳо ронда шуда, дар давраи зимистон нигоҳубини чорво дар чарогоҳҳои зимистона ва фермаҳо идома меёбад. Барои зиёд намудани саршумори насли гӯсфандон шахсони масъул назорат менамоянд, ки зотҳои мавҷудаи имрӯзаро барои беҳтар намудани таркиби рамаҳо тавсияҳо медиҳанд.

Барои бордоркунии мешҳои гӯсфандони зоти тоҷикӣ аз қӯшқорҳои зотии селекцияи ватанӣ, бо усули бордоркунии сунӣ, истифода бурда мешавад.

Қӯшқорҳои наслдеҳ дар давраи аз модарчудокунӣ ва баҳодиҳии умумии (бонитировка) барраҳо дар синни 4,5-5,0-моҳагӣ, чудо карда мешаванд.

Дар гӯсфандони зоти гӯшту – равған ва пашмдиҳанда нишондоди асосие, ки маҳсулнокии чорворо муайян мекунад, ин вазни зинда, намуди беруна, андоза ва шакли дунбаи чорво мебошад.

Дар вақти интихоби гӯсфандони модина (мешҳо) ба аломатҳои вазни зинда, ранг, саломатӣ, устухонбандӣ, инкишофи алоҳидаи баъзе нишондодҳои берунии бадан (баландии қад, қачии дарозаии бадан), маҳсусан, андоза ва шакли думба аҳамият медиҳанд. Маҳсулнокии баланди гӯшту равған, пашм, маҳсулотҳои шириро фақат дар чорвои солим ва дорои сохти бадани мустаҳкам, гирифта мумкин аст.

Тӯхлиҳо – (гӯсфандони ҷавони модина) ба ҳисоби миёна дар синни 6 – 8-моҳагӣ ба балоғат мерасанд. Дар ин синну сол сабзишу инкишофи ҷисми онҳо ҳанӯз ба охир намерасад, аз ин рӯ онҳоро дар синни яксолагӣ ё ин ки якунимсолагӣ чуфтӣ кардан зарур аст ва бояд қӯшқорҳои ҷавони зотии синну солашон 2,5-3,5-сола интихоб карда шаванд. Инчунин риояи мӯҳлати чуфтикунонии гӯсфандон, нигоҳубинии онҳо дар давраи буғӯзӣ ва наслгирӣ хело муҳим аст. Чи хеле, ки маълум аст, давраи бордории гӯсфанду бузҳо панҷ моҳ (142-155 рӯз) давом меёбад.

Дар хоҷагиҳои шахсӣ ва фермерӣ мӯҳлати беҳтарини чуфтикунонии гӯсфандон моҳҳои сентябр ва октябр мебошад, ки дар ин давра мешҳо фарбеҳ буда, рағбати онҳо ба бордоршавӣ бештар шуда, хубтар бордор мегарданд.

Инчунин барраҳои дар вақти зимистон таваллудёфта то баҳор, ба давраи ба чарогоҳ рондан, хуб тайёр мешаванд.

Хусусиятҳои хоҷагию – фоидабахшии гӯсфандони зоти тоҷикӣ

Барои зиёд намудани қобилияти насловарию мешҳои, дар давраҳои 1-2 моҳ пеш аз бордоркунӣ, вақти ҳамл ва баъди таваллуд кардан, онҳоро хеле хуб бо ему хошок таъмин намудан зарур аст. Зеро мешҳои фарбеҳу солим хубтар бордор мегарданд ва нағз таваллуд мекунанд. Барраҳои аз онҳо гирифташуда ҳам хуб инкишоф меёбанд.

Яке аз омилҳои муҳим барои таъмин намудани аломатҳои зоҳир шудаи зудрасӣ ва серширии мешҳои ин хӯроқиҳои сабзи чарогоҳҳои сералафи ғизонок мебошад.

Гӯсфандони зоти тоҷикӣ дар вақти беҳтар намудани шароити хӯронидан бисёр ҳассосӣ зоҳир менамоянд. Фақат дар давраи се моҳи фарбеҳкунӣ дар чарогоҳҳои сералафи кӯҳӣ ва баландкӯҳ, вазни зиндаи онҳо то ба 30 – 35 % зиёд мешавад.

Наслгирӣ ва зудрасии гӯсфандони зоти тоҷикӣ

Маҳсулнокии баланд ва маҳсулоти пурарзишро дар хоҷагиҳо аз чорвои синну соли ҷавон истехсол менамоянд. Гӯшти барраро дар синни 3 – 4-моҳагӣ ва пашми барраро дар синни 6-моҳагӣ гирифташуда лозим аст. Дар вақти дуруст хӯронидан ва нағз нигоҳубин намудан, ҷавонаҳо тез афзоиш меёбанд.

Вазнафзункунии шабонарӯзаи ҷавонаҳо то давраи аз модарҷудокунӣ 250-300 г ва дар вақти аз модарҷудокунӣ (4,5 – 5,0-моҳагӣ) 60 - 65 %-и вазни зиндаи чорвои болиғ ва дар синни як солагӣ – 80 - 90 %-ро ташкил медиҳанд.

Наслгирӣ бошад, аз 100 сар меш 100 – 105 сарӣ барраро ташкил медиҳад, дар вақти аз модарҷудокунӣ бошад, 92 – 95 сар барраро ташкил медиҳад.

Давомнокии ҳаёти гӯсфандон бошад, аз 12 то 14 солагӣ буда, қобилияти баланди истехсолӣ ва маҳсулнокии баланди онҳо дар 3 – 5-солагӣ авҷ мегирад. Пас аз 5-солагӣ сифати маҳсулноқӣ, истехсолӣ ва насли аз онҳо гирифташуда, нисбатан паст мегарданд.

Дар давраи аз 4 то 6 солагӣ хӯрдашавии дандонҳо ва дар байни онҳо пайдо шудани роғҳо, баъдан афтодани дандонҳо сар мешаванд. Дар хоҷагиҳо гӯсфандони 7 – 8 соларо аз рамаҳои асосӣ сақат менамоянд, ки нигоҳ доштани онҳо аз ҷиҳати иқтисодӣ зараровар ва мувофиқи матлаб нест. Дар хоҷагиҳо парвариши гӯсфандон то синни 6-7 солагӣ тавсия дода мешаванд ва баъзе

гӯсфандоне, ки маҳсулнокиашон баланд буда дандонҳои пурраи вайроннашуда доранд, то 8 – 9 солагӣ нигоҳ дошта мешаванд.

Бордоркунӣ, баррагирӣ ва парвариши ҷавонаҳо

Узвҳои чинсии гӯсфандони модинаи зоти тоҷикӣ дар 6 – 8 моҳагӣ ба балоғат мерасанд, лекин дар ин давра сабзиши бадани онҳо ҳоло ба охир нарасидааст, аз ин хотир модабарраҳоро дар ин давра бордор кардан мумкин нест. Тӯхлиҳоро хубтараш дар синну соли 18 моҳагӣ, вобаста аз дараҷаи афзоиш ва ҳолати чорво, бордор кардан лозим аст.

Наслдиҳии чорво ба зоти он, шароити нигоҳубин ва парвариши онҳо вобастагӣ дорад.

Дар вақти ҳомиладорӣ барвақтии мешҳо, аз сабаби нарасидани моддаҳои ғизоӣ, расишу сабзиши онҳо паст гардида, моддаҳои лозимӣ ва ғизоӣ ба пайдоиши чанин, калоншавии насл дар батн ва баъди таваллуд барои пайдоиши шир равона мешаванд. Инчунин, дер бордор кардани мешҳо ҳам ба организми онҳо зараровар мебошад.

1. Вақти бордоркунии мешҳо

Гӯсфандон, аз рӯи қоидаи махсуси зоотехникӣ дар муддати муайяни вақти сол, вобаста ба шароити иқлими ҷумҳурӣ, бордор карда мешаванд. Инчунин, бордоркунии мешҳоро дар ҳамон вақт гузаронидан лозим аст, ки таваллуди барраҳо ва даври ширхӯрии онҳо, ба давраи расиши алафҳои сабзи баҳории талу тепаҳо рост ояд.

Тавсия дода мешавад, ки вақти беҳтарин барои бордоркунии гӯсфандони зоти тоҷикӣ - ин аз аввали моҳи сентябр то нимаи моҳи ноябр аст. Агар хоҷагӣ базаи хуби хӯроқа ва шароити нигоҳу бинии нағзи зимистона дошта бошад, дар он вақт истифода бурдани бордоркунии барвақтӣ мумкин аст.

Давомнокии давраи (цикл) чинсии гӯсфандон ба ҳисоби миёна 16 -18 шабонарӯз ва дар баъзе ҳолатҳо тағйирёбии минималӣ (чузъӣ) идома меёбад. Агар дар давраи баҳошишӣ гӯсфандон бордор нашуда бошанд, дар он вақт баъди 16-18 шабонарӯз ба хоҷиш меоянд.

Давомнокии баҳошишоии гӯсфандон аз 12 то 36 соат идома меёбад, баъзе ҳолатҳо 2 - 3 шабонарӯз давом меёбад, ин бошад аз синну сол, фасли сол, шароитҳои метерологӣ ва ҳолати умумии физиологии организми чорво вобаста мебошад.

Беҳтарин вақти бордоркунӣ барои гӯсфандон 5-6 соати охири баҳошишоии онҳо мебошад, *лекин муайян кардани он бисёр мушкил аст.*

Аз ин нуқтаи назар тавсия дода мешавад, ки мешҳоро дукарата: февран баъди муайян намудани баҳошишоӣ ва мартотибаи дуюм - баъди 12-24 соат бордор кардан лозим аст.

1. Тайёр намудани мешҳо барои бордоркунӣ

Дар ин давра барои аз ҳар як меш як сарӣ барраи боқуввату солим гирифтани, мешҳо ва қўшқорҳои наслдеҳро барои бордоркунӣ хуб тайёр намудан ва гўсфандони ҳомила (буғўз), таваллудкарда ва ширдеҳро бо хўроқиҳои пурбаҳо таъмин намудан лозим аст.

Дар давраи пеш аз бордоркунӣ (дар чарогоҳҳои тобистона дар 2-3 моҳ) ба мешҳо чарогоҳҳои сералафи ғизонокро ҷудо карда, онҳоро дар як рӯз на кам аз 2 маротиба бо об ва бо хўроқаҳои иловагии минералӣ, намаксанг (соль лизунец) ва дар мавриди зарурӣ бо хўроқаҳои омехтаи концентратӣ таъмин намудан лозим аст.

Муайян карда шудааст, ки хуб чаронидани мешҳо дар алафзорҳои гуногуни чарогоҳӣ ва фарбегии мешҳо пеш аз бордоркунӣ, ин гавари бордоршавии дараҷаи баланд ва сернаслии онҳо мегардад.

Ба ҳисоби миёна гўсфандон вобаста аз синну сол ва вазни зинда дар давраи пеш аз бордоркунӣ дар як рӯз ба миқдори 7 - 8 кг алафи сабзи ғизонок истифода баранд, то ки фарбеҳ шаванд.

Гурӯҳи мешҳо пеш аз бордоркунӣ

Қўшқорҳои наслдеҳ бояд тозазот (бо шаҷараи авлодӣ), маҳсулнокии баланд ва намуди зоҳирии мустаҳкаму фарқкунанда дошта, то давраи бордоркунӣ аз апробатсия гузашта бошанд. Қўшқорҳои наслдеҳ бояд бо маҳсулнокии баланд аз мешҳо фарқ дошта бошанд. Масалан, ба меши классӣ яқум дошта, қўшқори наслдеҳ бояд классӣ элита дошта бошад. Инчунин, бо мақсади ба бордоршавии хеши роҳ надодан, қўшқорҳои наслдеҳ бояд дар ҳар 2 сол иваз карда шаванд.

2. Бордоркунии гўсфандон

Давраи бордоркунӣ. Давраи бордоркунии гўсфандон (мешҳо) бояд аз аввали моҳи сентябр то миёнаҳои моҳи ноябр идома дода шавад.

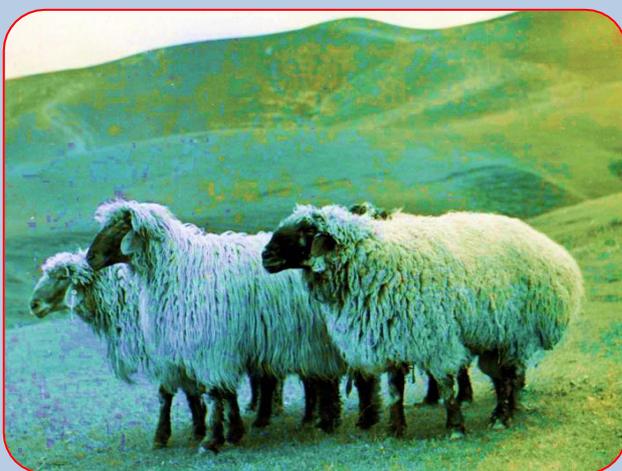
Намудҳои бордоркунӣ. Дар соҳаи гӯсфандпарварӣ намудҳои гуногуни бордоркунӣ истифода бурда мешаванд: бордоркунии озод, бордоркунии дастӣ ва бордоркунии сунъӣ.

Дар вақти бордоркунии озод ба рамаи мешҳо қўшқорҳои наслдеҳро аз ҳисоби ба 40 сар меш як сар қўшқори наслдеҳ истифода бурда, қўшқорҳоро дар рамаю подаҳои мешҳо дар муддати 40-45 рӯз, яқоя нигоҳ медоранд.

Пешниҳод карда шудааст, ки дар ин муддат ду давраи бордоркунӣ, яъне ду давраи баҳошиш мегузарад ва қўшқор ҳамаи мешҳои ба хоҳиш омадаро бордор мекунад.

Дар бордоркунии озод бошад, дар рама қўшқорҳои наслдеҳи бисёр истифода буда мешаванд.

Моҳияти бордоркунии дастӣ дар он аст, ки дар гурӯҳ ё рамаи мешҳои харрӯза қўшқорҳои озмоиширо дохил намуда, бо ёрии онҳо мешҳои ба хоҳиш омадаро муайян менамоянд. Сипас, ҳар як модагӯсфанди ба хоҳиш омадаро дар дастгоҳи махсус ҷой намуда, бо қўшқори интихобшуда, бордор менамоянд.

Гурӯҳи қўшқорҳои наслдеҳ

Ба ҳар 70 - 80 сари меш як сар қўшқор истифода бурда мешавад. Дар давоми рӯз қўшқори наслдеҳ 3 - 4 сар мешро бо фосилаи аз 20 дақиқа то 2 соат, бордор менамояд. Афзалиятнокии ин намуди бордоркунӣ дар он аст, ки дар натиҷаи истифодабарии хостагирии индивидуалии гӯсфандон рӯз, вақти бордоркунӣ ва таваллудшавии барраҳоро муайян намудан мумкин аст.

Давраи буғӯзии гӯсфандон панҷ моҳ (142-155 рӯз) давом меёбад. Барои бордоркунии модагӯсфандон ва наслгирӣ аз онҳо, риоя намудани мӯҳлати ҷуфтikuнонӣ роли муҳимро мебозад. Барои он ки наслгирӣ моҳҳои марту апрел гузаронида шавад, дар он ҳолат бордоркунии мешҳоро дар миёнаи моҳи октябр ва то охири моҳи ноябр гузаронидан лозим аст.

3. Тайёри барои наслгирӣ

Мешҳои ҳомила бояд аз хӯроки пурбаҳои ғизонок ва бо сифати баланд омода гардида истифода барад, то ин ки таваллудкунии насли солиму боқувватро таъмин намоянд. Ба назар гирифтани лозим аст, ки дар давраи охири ҳомиладорӣ талаботи модагӯсфандон ба ғизо зиёд мегардад. Дар давраи дуоми буғӯзӣ ба мешҳо дар як рӯз қариб 1,5 воҳиди хӯроқӣ, 150 грамм протеини ҳазмшаванда лозим аст. Алафи чарогоҳҳои зимистона талаботи онҳоро қонеъ

гардонида наметавонад, барои ҳамин бояд онҳо бо хӯроки гуногуни серғизо таъмин карда шаванд, инчунин барои ҳар як сар мешҳо то 300 кг-ми хӯроки дурушти резакардашуда, беда ва қоҳ захира кардан зарур аст. Дар вақти дар чарогоҳи зимистона чаридан ба мешҳои ҳамл (буғӯз) мунтазам ем ва дар як рӯз як маротиба об додан лозим аст, ки давраи буғӯзии онҳо хуб гузашта, аз онҳо барраҳои солим гирифта шавад.

Пеш аз 8-10 рӯзи таваллудкунӣ бояд оғилхонаро аз пору тоза ва фаршро бо хасу хошокҳои хушк нарм намудан лозим аст. Дар оғилхона бояд намнокӣ ва бодғар (сквозняк) надошта бошад. Инчунин, дар вақти таваллудкунии мешҳо харорати оғилхона доимӣ то 17-18 дараҷа нигоҳ дошта шавад.

3. Таваллудкунӣ

Гӯсфандони дуруштпашм асосан якто мезоянд. Дугоник зоидаи онҳо хеле кам аст. Аз 100 сар меш ба ҳисоби миёна 90-95 сар барра мегиранд. Баъзан дар сурати хуб нигоҳубин кардани онҳо аз 100 сар меш то 100 сар барра гирифтани мумкин аст. Яке аз сабабҳои кам насл гирифтани, ин қисир мондан ва аз камғизогию касалӣ мебошад. Чарогоҳ сералаф бошад чорво аз рӯи қоида чаронида шавад, маҳсулнокии онҳо зиёд мегардад. Дар давраҳои хушксолию беҳосилӣ, бисёри аз чорво қисир мемонанд ва наслгирӣ кам мешавад, ҳодисаҳои касал шудани чорво ва талаф ёфтани чорво зиёд мегардад. Бинобар ин ба қадри кофӣ захира кардани ему хошок ва андешидани дигар чорабиниҳо барои эмин мондани чорво аз касалиҳо зарураст.

Таваллудкунӣ – ин давраи мушкӣ ва чиддӣ дар соҳаи гӯсфандпарварӣ ба ҳисоб меравад. Дар мудатти кӯтоҳ (1 моҳ – 1,5 моҳ), ба даст овардани миқдори зиёди барраҳо ва пурра нигоҳ доштани онҳо, бе ташкили дурусти ҳамаи корҳои парвариши чорво, душвор ва амалинашаванда мебошад.

Оғилхонае, ки дар он наслгирӣ гузаронида мешавад, бояд кушоду равшан ва хушбоду ҳаво бошад. Ториқӣ, тангии оғилхона ва бисёр зич ҷойгир шудани мешҳо, сабаби талафоти насли гирифташуда мегардад.

Ҳангоми мавҷуд будани шароит дар хоҷагӣ, қисми миёнаи оғилхона бо панҷараҳои тахтагин ҷудо карда шуда, ҷои таваллудхона бо хоначаҳои алоҳида барои гурӯҳҳо ҷиҳозонида шаванд.

Дар вақти саршавии таваллудкунӣ мешҳои зоянда бетоқат шуда, тез-тез хоб рафта меҳезад ва ҳаросона ба ҳар тараф нигоҳ мекунад, дар ин маврид мешҳоро аз рама ҷудо намуда, дар хоначаҳои алоҳида то вақти таваллуд кардан нигоҳ доштан лозим. Дар вақти таваллудкунии муқаррарии мешҳо дар роҳи зоиш лифофа (пуфакча) пайдо мешавад, пас аз кафидани он пойҳои пеш ва сари баррача намоён мешавад.

Агар меш боқувват ва фарбеҳ бошад, дар ин ҳолат таваллудкунӣ бомувафақият анҷом меёбад. Агар таваллудкунӣ душвар ва давом ёбад, дар ин ҳолат ба меш ёри расонида мешавад. Инчунин, таваллудкунии душвор дар

ҳолате ба вучуд меояд, ки насл калон ё дар ҳолати нодуруст ба роҳи зоиш пайдо шавад, дар ин вақт ҳатман ба мутахассис мурочиат кардан лозим ва зарур аст.

Корҳо баъди таваллуд дар таваллудхона чунин бояд ташкил карда шавад: нофи баррачаи нав таваллудшударо аз шиками баррача 8-10 см дуртар бурида ва ҷои буридашударо бо йод тамиз (дезинфексия) кардан зарур аст; сару рӯи баррачаро аз луоби бачадон тоза карда ва ба меш барои лесидан пешкаш намудан лозим; меше, ки сару рӯи баррачаро лесидан луҳобҳои боқимондаро фуру мебарад, афтидани ҳамроҳакро осон мегардонад.

Баъди 1-2 соати зоидан ҳамроҳак худаҷудо шуда меафтад, агар ҳамроҳак дар муддати 2-3 соат наафтад, он вақт ба меш об дода, баъд духтури ҳайвонотро даъват кардан лозим. Инро қайд кардан зарур аст, ки дар вақти наафтидани ҳамроҳак, онро аз батни мешҳо кашидан гирифтани ва ё буридан гирифтани мумкин нест. Баъди афтидани ҳамроҳак, зери думба, пистони мешҳоро бо латта ё бо об тоза мекунанд ва баррачаҳо баъди 10-20 дақиқа аз ҷой хеста пистони модарро мекобанд. Дар ин вақт барои ёфтани пистони модар ёрӣ расонидан лозим аст.

Агар гӯсфанд баррачаро налесад дар ин ҳолат сару рӯи баррачаро бо латтаи хушк аз луҳоб тоза карда ба назди модараш мондан лозим.

Гӯсфандон баъзан дугоник таваллуд мекунанд. Агар модагӯсфанд баъди зоидани баррача ором нашуда, боз бетоқат шавад, дар ин ҳолат вайро ором гузоштан ва интизор шудан лозим аст, ки баррачаи дуҷомро пас аз 10 -15 дақиқа таваллуд кунад.

Пас аз таваллудкунӣ (тахминан пас аз як соат) дар мешҳо ташнагӣ пайдо мешавад ва ба онҳо оби ширгарм ба миқдори 1-1,5 литр додан лозим аст, лекин аз ин миқдор зиёд об додан мумкин нест.

Нигоҳубини меш ва баррачаҳои навзод

Баррачаҳои навзод аз рӯзҳои аввали таваллуд ба нигоҳубинии ғамхорона ва ҷиддӣ ниёз доранд. Пас аз таваллуд шудан баррачаҳоро аз луҳоб тоза ва хушк кардан зарур аст, то ин ки онҳо шамол нахӯранд.

Пас аз 30 - 40 дақиқаи таваллуд баррача бояд модарашро мақад. Тавсия дода мешавад, ки пеш аз макондани баррача ҳиссаи аввалини фалларо дар ягон зарф дӯшида, сипас баррачаро маконидан лозим аст. Якум маротиба шири модарро макидан барои ҳаётгузаронии баррача бисъёр муҳим мебошад, шири фалла қобилияти рӯдаҳоро аз поруи аввалин тоза карданро дорад.

Мешҳо бо баррачаи навтаваллудшуда

Рақамгузорӣ ба баррачаҳои навтаваллудшуда

Инчунин, баррачаҳо баъди таваллуд ёфтанишон вазни зинда ва ченаки тану тӯши онҳо ба ҳисоб гирифта шуда ва ба гӯшҳои онҳо ҳалқа (рақам) гузошта мешаванд.

Дар ин давра барои мези таваллудкарда хӯроки асосӣ ин бедаи сифатан аъло буда ва хӯрокиҳои сершираю концентратӣ ба миқдори кам дода мешавад. Меш пас аз 3 – 5 рӯзи таваллудкунӣ, ба ратсиони пурраи хӯрокхӯрӣ гузаронида мешавад.

Дар оянда беҳтарин хӯрока барои гӯсфандони ширдеҳ ин бедаи сифатан аъло ва алафҳои сабзи чарогоҳ мебошад.

Рақамгузорӣ ба баррачаҳои навзод

Гуруҳи меишҳо дар чарогоҳи баҳорӣ

Баҳодиҳии қушқорҳои наслдеҳи зоти ғўсфанди тоҷикӣ

Парвариши барраҳо то ҷудокунӣ аз мешҳо

Дар моҳҳои аввали ширмакӣ талаботи организми баррачаҳо аз моддаҳои ғизоӣ, аз ҳисоби шири модар қаноатбахш мешавад. Бинобар ин дар ин давра ширнокии баланди модагӯсфандро таъмин намудан зарур аст.

Барои ба 1 кг вазнафзункунии баррачаҳо, ба ҳисоби миёна 5 литр шири модар сарф мешавад.

Дар ҳолати баррачаҳо то синни 2,0-2,5-моҳа вазнафзункунии шабонарӯзии 250-300г-ро дошта бошанд, дар он вақт ширнокии модар бояд дар як шабонарӯз 1,2-1,5 литрро ташкил диҳад ва баррачаҳо бояд то синни 2-3-моҳагӣ шири модарро истифода баранд ва аз синни 4,0-4,5-моҳагӣ пурра ба хӯроки алафӣ гузаранд.

Бо мурури замон ширнокии мешҳо паст шуда, талаботи ҳар рӯзаи барраҳо ба хӯрокиҳои ғизонок афзун мегардад. Бинобар ин аз синни 2-3 ҳафтагӣ баррачаҳоро ба хӯрокаҳои омехтаи концентратӣ, беда ва хӯрокиҳои ширадор одат кунонидан зарур аст. Баъд аз он, ҷавонаҳоро аз синни 15-20 рӯзагӣ то синни 4,5-5,0 моҳагӣ (давраи аз мешҳо ҷудо намудан), якҷоя бо модарашон ба нигоҳубинии пурраи ҷарогоҳӣ гузаронидан мумкин аст.

Бартариин ин усул дар он аст, ки мешҳо дар ҷарогоҳ хуб мечаранд ва баррачаҳо онҳоро ноором намекунанд. Ин барои ширнокии мешҳо ва сабзиши ҷавонаҳо таъсири мусбӣ мерасонад.

Инчунин, барои гӯсфандон дар мавсими ҷарогоҳӣ намаки ошӣ ё намаксанг (соль лизунец), додан зарур аст.

Парвариши барраҳои бе модармонда ва барраҳое, ки аз гӯсфандони сернасл таваллуд шудаанд

Ба баррачаҳои дугоники аз гӯсфандони сернасл таваллудшуда, шири модарашон намерасад ва барраҳое, ки бемодар монданд ба мешҳои сершири як барра зоида, ҳамроҳ карда мешавад. Барои мешҳои як баррача таваллудкарда барраҳои бемодар мондаро қабул кунанд, бояд аз луоби ҷудокардаи худӣ модагӯсфанд ба баррачаҳои бегон молидан лозим, то ин ки модагӯсфанд дар баррачаҳо бӯйи бегонаро ҳис карда натавонад. Инчунин, ба танай баррачаҳои бегона шири худӣ мешро ҳам пошидан мумкин, дар ин вақт баррачаҳоро ҳамчун баррачаи худ, қабул мекунад.

Барои мешҳо ба баррачаҳои худ одат карданашон, онҳоро ба мӯҳлати 2-3 рӯз ба хоначаҳои алоҳида бо баррачаҳо ҷойгир мекунанд. Баррачаҳои навзод модарашонро дар як шабонарӯз 35-40 маротиба мемаканд.

Ба ғайр аз он, барои парвариши баррачаҳои бе модар монда, хусусан баррачаҳои аз ғӯсфандони сернасл таваллудшуда, аз шири модагову бузҳо истифода бурдан мумкин аст.

Вояи хӯронидани баррачаҳо дар як шабонарӯз чунин бояд бошад:

- аз синни 1 то 7 рӯза – 200 г;
- аз 8 то 15 рӯза – 300 - 400 г;
- аз 16 то 20 рӯза – 400 - 700 г;
- аз 21 то 30 рӯза – 700 - 900 г.

Дар давоми 5 – 7 рӯзи аввал баррачаҳоро бо шири ширгарм (30⁰С) дар ҳар 2-3 соат, баъд бо тадриҷ (оҳиста-оҳиста) хӯронидани баррачаҳоро то дар як рӯз то 3 маротиба расонидан лозим аст.

Аз модар ҷудокунии барраҳо

Барраҳо дар вақти ба синни 4,0 – 4,5 моҳагӣ расидан, онҳо аз мешҳо ҷудо карда мешаванд. Дар ин давра аз мешҳо ҷудокунии барраҳоро то саршавии моҳи август ба анҷом расонидан лозим аст, ки пеш аз мавсими бордоркунӣ, модағӯсфандон бояд хуб дам гиранд ва дар чарогоҳи тобистона чарида фарбеҳ шаванд. Агар дар хоҷагӣ ҷуфтикунӣ ва наслгирии барвақта қабул карда шуда бошад, дар он вақт аз мешҳо ҷудокунии барраҳоро барвақт ташкил намудан лозим аст. Масалан, дар вақти наслгириро дар моҳи феврал ба нақша гирифта бошад, дар он вақт мавсими аз мешҳо ҷудокуниро як моҳ пештар – дар аввали моҳи июл гузаронидан лозим аст.

Қўшқорбарраҳо ва баррачаҳои ахташуда (то 1 сола) баъд аз модар ҷудо кардан, бояд дар алоҳидагӣ нигоҳ дошта шаванд, барраҳои модина бошад, баъди 15 – 20 рӯзи аз мешҳо ҷудокунӣ, ба гурӯҳи алоҳида ҷудо карда мешаванд, агар шароити алоҳида нигоҳ доштан набошад, онҳоро боз якҷоя бо мешҳо нигоҳ медоранд.

Дар 10 - 15 рӯзи аввали аз мешҳо ҷудокунӣ барраҳо якҷоя бо мешҳои гуногуни хоҷагӣ чаронида мешаванд. Дар ин давра ба онҳо дар як рӯз 2 - 3 маротиба об додан лозим аст.

Дар вақти аз мешҳо ҷудо кардан, фермер ба ҷавонаҳо аз рӯи маҳсулноқӣ ва сифати зотӣ баҳогузорӣ намуда, онҳоро барои ба такрористехсолкунӣ ва барои ба фурӯш рафтан, муқаррар менамояд.

Қўшқорчаҳои ахта кардашуда, қўшқорбарраҳои бармаҳал тармимшуда ва барраҳои модинаи камарзишро баъди аз мешҳо ҷудо намудан, дар чарогоҳҳо фарбеҳ (бўрдоқӣ) кунонида ва дар синни яксолагӣ, ба фурӯш бароварда мешавад.

Мушоҳидаҳо нишон доданд, ки дар ҳолати норасоии базаи хӯрока дар фасли зимистон, ҷавонаҳоро якбора баъди аз мешҳо ҷудо намудан ё пас аз

чарогоҳи тобистона баргаштан ба фурӯш баровардани онҳо, аз ҷиҳати иқтисодӣ самаранок мебошад.

Дар парвариши ҷавонаҳо, аз ҳама давраи ҷавобгарӣ ва мушкил - ин давраи баъди аз мешҳо ҷудо намудан ва парвариши онҳо то синни яксолагӣ мебошад. Борои он, ки ҷавонаҳо вазни худро паст накунад ва мӯътадил расиш намоянд, ҷӯпонон ва фермерон бояд меҳнатдӯст ва донишу маҳорати баланди нигоҳубинии чорворо дошта бошанд, ҷавонаҳо дар вақтҳои аввали аз шири модар маҳрум шудан, ба хӯроки мустақилона омӯхта набуда, обу алафро бад меҳӯранд. Дар ин давра алафҳои чарогоҳ кам шуда, сифати хӯрокии онҳо паст мегарданд. Борои ҳамин ба ҷӯпонон ва фермерон лозим аст, ки саъю кӯшиши худро барои парвариши ҷавонаҳо равона карда, дар омади зимистон хӯроки ғизонокро таъмин намоянд ва барраҳо фарбегии худро нигоҳ доранд.

Парвариши мешҳо дар давраи зимистон

Вазифаи асосии ҷӯпонон ё фермерон дар ин давра дар оғилхонаҳо нигоҳ доштани гӯсфандон, солимию саломатии онҳоро нигоҳ доштан ва аз онҳо гирифтани маҳсулоти баландсифат, мебошад.

Борои ба касалиҳо дучор нашудан гӯсфандон бояд дар оғилхонаҳои хушку барҳаво нигоҳ дошта ва пашми гӯсфандон аз ифлосшавию намнок шудан эҳтиёт карда шаванд.

Ҷӯпонон ва фермерон бояд сахари барвақт оғилхонаҳоро аз назар гузаронида, аз ҳолати гӯсфандон огоҳ шаванд ва гӯсфандоне, ки сулфа мекунад ё ин ки ба ягон касалӣ дучор шудаанд, онҳоро ҷудо намуда муолича намудан лозим аст.

Инчунин, диққати асосӣ ба гӯсфандоне, ки ба хориши бадан гирифта шуданд ва худро нороҳат меҳисобанд, сабаби бегоҳии онҳоро маълум кардан лозим аст. Дар ин ҳолатҳо ба духтури ҳайвон (байтор) ё чӯпони ботаҷриба муроҷиат намудан зарур аст.

Давраи чарогоҳӣ

Давраи чарогоҳӣ шартан ба чарогоҳҳои зимистонаю баҳорӣ ва тобистонию тирамоҳӣ чудо карда мешавад. Ҳар яки фаслҳо хусусиятҳои ба худ хосро доранд, барои ин дар ҳар як фасл речаи корӣ доштан лозим аст, ки дар ин фаслҳо вақти нигоҳ доштани гӯсфандон дар чарогоҳ, муддати саршавӣ ва ба охир расидани чарониш, дамгирӣ (истироҳатӣ) ва обнушии онҳоро ба инобат гирифта зарур аст.

Давраи чарогоҳӣ – ин беҳтарин давраи парвариш ва нигоҳубини ҷавонаҳо ва фарбеҳкунии гӯсфандон мебошад. Беҳтарин ва серғизотарин хӯрокаи алафи сабзи чарогоҳ ва оби тоза тарма буда, барои хоҷагӣ ва фермерон хеле арзон мебошад, аз ин лиҳоз чӯпонон ва фермерон нигоҳубину чаронидани гӯсфандонро бояд тарзе ба роҳ монанд, ки гӯсфандон миқдори зиёди алафҳои чарогоҳро чарида фарбеҳ шаванд.

Тайёри ба давраи чарогоҳӣ

То саршавии давраи чарогоҳӣ чӯпон ё фермер митакае, ки барои нигоҳубин ва чаронидани рамаи гӯсфандони ӯ чудо карда шудааст, бояд донад.

Дар вақти тақсим намудани қитъаи чарогоҳ байни рамаҳо, вобаста аз имконият, чарогоҳи беҳтаринро ба рамаи мешҳо бо баррачаҳо ва қӯшқорҳои наслдеҳ вобаста кардан лозим аст.

Пеш аз рондани чорво ба чарогоҳи тобистона, бояд онҳоро аз муоинаи байторӣ гузаронидан ва агар зарурат бошад, нохӯхҳои дарозшудаи онҳоро кӯтоҳ кардан лозим аст. Гӯсфандони лоғару харобшуда ва касалро ба гурӯҳҳои алоҳида чудо намуда, ба онҳо хӯрокаи серғизо додан лозим аст.

Дар вақти аз нигоҳубини оғилӣ (зимистона) ба нигоҳубини чарогоҳи гузаронидан онҳоро оҳиста-оҳиста одат кунонидан лозим, барои ин аввали 3-5 рӯзҳои пеш аз ба чарогоҳ рондани чорво, ба онҳо бедаи хушсифат додан зарур аст. Вақте, ки чорво ба хӯрдани алафи сабз одат кард, дар ин ҳолат хӯронидани беда манъ карда мешавад.

Дар вақти дар чарогоҳ нигоҳубинӣ намудани чорво, миқдори чорворо дар 1га чарогоҳ муайян намудан зарур аст ва барои ҳисоб намудан чунин нишондодҳоро доништан лозим:

- ҳосилнокии алафи сабз;
- давомнокии чаридани алаф (бо рӯз);

- микдори алафҳои як сар гӯсфанд дар як шабонарӯз истеъмолкарда;
- қӯшқорҳои калонсол – 7-8кг,
- гӯсфандони ширдеҳ – 6-8кг,
- модагӯсфандони бе барра ва тӯхлиҳои аз як сола калон – 6-7 кг,
- қӯшқорбарраҳои аз яксола калон – 6,5-7,5 кг,
- ҷавонаҳои синну соли 4 - 8 моҳа – 3-4 кг.

Ба гӯсфандон дар ҷарогоҳҳои серҳосили баландқӯҳи алпӣ ва субалпӣ ҳӯроқиҳои ҷарогоҳҳо аз 20-25% зиёд мебошад. Тахминан дар давраи тобистонӣ ҷаридани ҷорво аз алафҳои ҷарогоҳӣ аз 50 то 80%-ро ташкил медиҳад. Дар ҷарогоҳҳо, ки алафҳои ҷарогоҳии шинонида шуда, ки ба мӯҳлати дуру дароз инкишоф меёбанд (сеяниҳои культурнии пастбишҳо) ва дар натиҷаи ташкили хуби истифодабарии онҳо то ба 80-95%, мерасад.

Ҷаронидани гӯсфандон

Барои пурратар ва хубтар истифода бурдани ҷарогоҳ ва роҳ надодан ба поймолшавии ҷарогоҳ, системаи бо навбат ҷарониданро истифода мебаранд. Дар ин вақт ҷарогоҳ, шартан ба якчанд қитъаҳо ҷудо карда мешавад, ки дар ҳар кадоми онҳо гӯсфандон 6-7 рӯз ҷаронида шаванд.

Ҷаронидани гӯсфандон дар ҷарогоҳ

Ғунҷоиш ва ҳосилнокии ҷарогоҳро муайян намуда, ҷӯпон бо навбат дар қитъаҳои майдонҷаҳо, бо микдори муайян ҷорворо бо навбат мечаронад.

Давраи ҷарогоҳӣ - давраи бехтарин барои фарбеҳкунӣ ва парваришкунӣ ҷавонаҳо мебошад, бинобар ин ҷӯпон бояд ҷарондани рамаро тарзе ташкил намояд, ки рамаи гӯсфандон ба микдори максималӣ алафи ҷарогоҳро истеъмол

намоянд, бинобар ин онҳоро аз як чой ба чои дигар тез-тез рондан мумкин нест. Ба гӯсфандон рӯзона ва шабона оромиро муҳайё намудан лозим аст, ки онҳо мӯътадилона хӯроқро кавша зада, ҳазм намоянд. Агар гӯсфандон нағз алафи хӯрдагиро кавша карда ҳазм накунад, он гоҳ онҳо алафзори чарогоҳро нағз истифода намебаранд.

Чаронидани гӯсфандонро тарзе ташкил намудан лозим аст, ки пагоҳӣ гӯсфандон бо шиками гурусна ба ҳамон минтақае, ки рӯзи гузашта чарида буданд, хуб мечаранд. Вақте, ки гӯсфандон аз чаридан сер мешаванд, онҳо ба алафҳо нозуктабъ ва серталаб мешаванд, дар ин ҳолат онҳоро ба чарогоҳҳои ночарида рондан лозим. Истифодабарии чарогоҳро пас аз дамгирии рӯзонаю шабона, бо ҳамин усул, идома додан зарур аст. Ҳамин тариқ, пеш аз дамгирии шабона гӯсфандонро ба чарогоҳе рондан лозим аст, ки алафзори серғизои ночарида, дошта бошад.

Дар давраи чарогоҳӣ, то рондани чорво ба чарогоҳи тобистона, чӯпонон бояд ба ҳолат ва солимии мешҳо бо баррачаҳо ва рамаҳо, диққати ҷиддӣ диҳанд. Инчунин ба баррачаҳо кӯмак расонидани чӯпонон лозим, ки онҳо модарҳои худро ёфта тавонанд. Пас аз дамгирии рамаи мешҳо, онҳоро аз чояшон мехезонанд ва ба баррачаҳо имконят медиҳанд, ки модарашонро маканд. Дар вақти чаронидан рамаи мешҳо бо баррачаҳо баъди 2-3 соат ва сипас баъди 3-4 соат ба як чой чамъ мекунад. Дар ин вақт баррачаҳо бо осонӣ модарҳои худро меёбанд.

Чӯпонон дар чарогоҳ ҳама вақт рамаҳои худро бояд аз назар гузаронанд ва гӯсфандони хароб, лоғар, ланг ва мешҳои барраҳои касалро ба гурӯҳҳои алоҳида ҷудо намуда, парвариш ва табобат намоянд.

Дар чаргоҳ ба гӯсфандон дар як шабонарӯз ба миқдори 8-10 г намаки ошӣ додан лозим аст. Намакро асосан дар мавсими аввали баҳор ва саршавии тобистон, дар натиҷаи истеъмол намудани алафҳои сероби табиӣ чарогоҳ, ки талаботи гӯсфандон ба намак зиёд мегардад, дода мешавад. Инчунин дар чойҳои қароргоҳи гӯсфандон ва чойҳои обхӯрии онҳо намаксанг (соль лизенец) гузоштан лозим. Дар ҳавои гарм гӯсфандонро бояд ба муқобили шамол чаронанд ва дар ҳавои хуноки шамолдор бошад, баракс, бо рафти шамол ҳаракат кунанд.

Тавсия дода мешавад, ки ҳаракаткунии гӯсфандон дар чарогоҳ бояд оҳиста-оҳиста (200-300 метр дар як соат) суръат гирад. Гӯсфандон ба ҳар тараф паҳн шуда мераванд ва чӯпон онҳоро дар як давра чамъ намуда, гӯсфандони кафомондаро пеш меронад. Дар вақти чунин чаронидан гӯсфандон алафзорро камтар поймол намуда ва нағз мечаранд.

Тароши гӯсфандон

Тароши гӯсфандон - яке аз амалётҳои муҳими истехсоли буда, барои гирифтани маҳсулоти гӯсфандон равона шудааст.

Бармаҳал ва дуруст ташкил намудани тароши гӯсфандон – шароити асосӣ барои баланд бардоштани сифати маҳсулот, пешгирӣ намудан аз талафшавӣ ва пайдоиши нуқсонҳои пашм, мегардад.

Мӯҳлати тароши гӯсфандон

Гӯсфандони самтҳои маҳсулнокиашон гуногун, дар вақт ва мудати муайян тарошида мешаванд.

Барои минтақаҳои гуногуни ҷумҳурӣ шароити асосӣ барои гузаронидани тарош, ин рӯзҳои муқарраркардашудаи ҳавои гарми офтобӣ муайян карда мешавад, барои он ки дар 2-3 ҳафтаи пас аз тарош, гӯсфандон метавонанд тез шамол хӯранд.

Гӯсфандони дуруштпашмо (точикӣ) дар як сол ду маротиба, пеш аз рондан ба чарогоҳи тобистона (дар моҳҳои апрел ва аввалҳои моҳи май) ва пас аз баргаштан аз чарогоҳи тобистона (дар моҳҳои июл - август), метарошанд.

Пашми барраҳои таваллуди соли ҷориро як маротиба, агар дарозии пашми онҳо аз 4 см дарозтар шуда бошад, дар моҳҳои июл-август метарошанд.

Дер тарошидани пашми баҳорӣ барои гӯсфандони ҳисорӣ, ин боиси талафшавии пашм мегардад ва ҳангоми гарм шудани боду ҳаво пашми гӯсфандон якбора ба рехтан сар мекунанд.

Пеш аз тарош ба гӯсфандон дар давоми як шабонарӯз хӯрок ва дар давоми 12 соат об додан мункин нест.

Усули (тарзи) тарош

Барои тароши гӯсфандон, бояд пештар тайёри дидан лозим аст. Ҷое, ки тарош гузаронида мешавад, бояд хушк ва тозаю равшан бошад. Он ҷойро аз пору тоза намуда, тамиз (дезинфексия) кардан зарур аст.

Гӯсфандонро дар болои мизи тайёркарда шуда (пахноӣ ва дарозии 1,5 x 1,7м ва баландиаш на кам аз 100см) ва дар замини бо фарши тахтагӣ пӯшида ва бо березент паҳн кардашуда, метарошанд.

Ду намуди тароши пашм мавҷуд аст: мошинаи электромеханикӣ (ЭСА-1Д, истифодабарии индивидуалӣ) ва дастӣ (бо қайчии махсус).

Дар давраи тарош дар як ҷой мошинкаро ду маротиба бурда тарош кардан мумкин нест, чунки пашм ду маротиба кӯтоҳ шуда, сифати он паст мегардад.

Қоидаи тароши пашм

Ба қоидаи тароши пашм риоя намудан лозим аст. Ин бисъёртар аз тарошгар, маҳорати ӯ ва дараҷаи ихтисоснокии ӯ вобаста аст. Чанд намуди қоидаи тарош мавҷуд аст, лекин барои ҳама як қоидаи умумӣ вучуд дорад.

Тавсия дода мешавад, ки дар вақти тарош ба қоидаҳои зерин риоя карда шавад:

* Пеш аз ҳама барои тарош ҷойи махсусро интихоб намуда, аторфашро аз ифлосиҳо тоза намудан ва ба ҷои тароши гӯсфандон тахта партофта аз болаш брезентро паҳн намудан лозим аст;

* танаи гӯсфандро пеш аз ба тарош гузоштан аз хасу хошок, ифлосию охлотҳои ба пашм часпида, тоза карда ва ба тарош тайёр кардан зарур аст;

* гӯсфандро ба тарафи чап мехобонанд, пушташ бояд ба тарошгар такъя карда бошад ва пойҳо озод бошанд, баъд аз он 3 пойи гӯсфандро бастан лозим аст;

* сипас атрофи пистон, қисми дарунии рон, пойҳои ақибу пешро тарошида ва пашмро ба як тараф мегузоранд;

* аз таги шикам як хати рост тарошида, аз қаткашаки пои рост то кадкашаки пои пеши рост, пас аз он бо хати рост аз пистон ба қафаси сина ва шкаму қафаси сина тарошида мешавад;

* асбоби (мошина) пашмтароширо хомӯш намуда, гӯсфандро ба тарафи рост гардонида, шиками гӯсфанд ба тарафи тарошгар чавс карда мешавад ва бо дасти чап пои қафои гӯсфандро кашида, баъд сағр (круп) ва шонаи дасти чапро метарошанд;

* бо хати дарозии қад, қамарро тарошида то сутунмӯҳра, паҳлӯ ва ёли гӯсфанд тарошида мешавад;

* асбоби пашмтароширо хомӯш карда, гӯсфандро ба тарафи чап мегардонанд, дар ин ҳолат шиками гӯсфанд ба тарафи тарошгар меистад, пас аз он шонаи тарафи рост, паҳлӯ ва ёли гӯсфанд тарошида мешавад;

* бо дарозии қади бадан пушти гӯсфанд тарошида мешавад;

* сари гӯсфандро боло бардошта гардан ва аз сар то думбаи гӯсфанд тарошида мешавад;

* баъди тарошро тамом кардан гӯсфандро аз чояшон оҳиста бардошта ба замин мегузоранд ва гӯсфандро ҳаматарафа аз муоина гузаронида, чойҳои захмӣ ва пӯсти хорошидашуда бо маҳлули тамиз ва йод табобат карда мешавад. Инчунин дар вақти зарур будан, нохуни дарозшудаи гӯсфандон бурида кӯтоҳ карда шуда ва бо маҳлул тоза кардан лозим аст.

Дар шароити хонагӣ гӯсфандонро бо қайчӣ, аз рӯи қоидаҳои дар боло зикршуда метарошанд.

Пашмҳоро пас аз тарошидан ҳамчун намуда, ба тӯрҳалтаҳои махсус мегузоранд, сипас онҳоро тақида аз чангу ғубор тоза менамоянд ва пашмҳои тоза карда шударо ба преси уфуқӣ (горизонталӣ) ё амудӣ (вертикалӣ) чойгир ва той (кип) мекунанд.

Дар тойҳо бо навиштаҷоти махсус маълумотҳои пашм (моҳу соли истеҳсоли пашм, вазни холис, навъи пашм, номи хоҷагӣ) сабт карда мешаванд.

Дар намуди той (кип) пашмҳо то ба фурӯш баровардан ва ё истифода бурдан, дар амборҳои махсусгардонидашуда нигоҳ дошта мешаванд.

